

REVISTA ECONOMICĂ.

Apare odată pe săptămână.

„Revista Economică” se publică din însărcinarea și cu ajutorul institutelor de credit:

„Albina”, „Ardeleana”, „Auraria”, „Beregsana”, „Berzovia”, „Bihoreana”, „Bistrițana”, „Boșana”, „Brădetul”, „Cassa de păstrare”
Miercurea, „Cassa de păstrare” Seliște, „Chioreana”, „Cordiana”, „Corvineana”, „Crișana”, „Detunata”, „Doina”, „Economul”,
„Făgețana”, „Fortuna”, „Furnica”, „Grănițerul”, „Hațegana”, „Hondoleana”, „Hunedoara”, „Iulia”, „Lipovana”, „Lugoșana”, „Luceafărul”, „Mercur”, „Mielul”, „Munteana”, „Mureșana”, „Mureșanul”, „Nădlăcana”, „Nera”, „Olteana”, „Oraviceana”, „Patria”, „Plugarul”,
„Poporul”, „Racoșana”, „Sătmăreana”, „Sebeșana”, „Selăgeana”, „Sentinelă”, „Silvania”, „Someșana”, „Steaua”, „Timișana”, „Ulpiana”,
„Victoria”, „Vlădeasa” și „Zlăgneaana”.

Prețul de prenumărare:
pe 1 an K 16.—, pe 1/2 an K 8.—.

DIRECTOR
Dr. CORNEL DIACONOVICH.

Taxa pentru inserțiuni:
de spațiul unui cm² câte 10 fileri.

Anul V.

Sibiu, 24 Ianuarie 1903.

Nr. 4.

Un avertisment.

(Chestiunea „Cassei de păstrare a institutelor de bani din provincia”).

În luna Decembrie a anului trecut, mai mulți deputați dietali din capitală au lansat un apel adresat institutelor de bani din provincia, și între acestea și mai multor bănci românesci, prin care propun înființarea unei mari Casse de păstrare în capitală, care ar avea să servească exclusiv numai interesele institutelor de bani din provincia și în primul rând ar fi chemată să satisfacă comerțul lor de reescompt.

După prospectul inițiatorilor, această Cassă de păstrare ar avea să se înființeze deocamdată cu un capital social de 10 milioane coroane, și afară de reescompt s'ar mai ocupa cu afaceri de depozite, cu vânzarea și cumpărarea în comisiune de efecte publice, cu avansuri pe asemenea valori, și în fine cu încasarea de cambii și cupoane, tot în comisiune.

Prospectul accentuează în deosebi, că toate acțiunile ar avea să rămână rezervate exclusiv numai institutelor de bani din provincia, ca astfel proiectata Cassă de păstrare să se conducă întru toate numai de interesele acestor institute, și în deosebi ca creditul de reescompt ce va avea să-l acorde acestora, să fie nu numai efitin, ci și sigur și durabil chiar și în timpuri de crise.

Din punct de vedere *principal* o asemenea asociere a institutelor de bani din provincia, ni-se prezintă pe cât de simpatice pe atât de rațională, și deși prospectul de care vorbim, în multe privințe ni-se pare prea sanguinic, încât nu credem că un institut nou ca cel proiectat, chiar dacă înființarea lui ar succeda pe deplin, să poată lua o pozițiune atât de dominantă, ca să concureze

cu efect băncile mari cu legături vechi și mijloace bogate, — nu se va pute trage la îndoială, că în anumite condițiuni o asemenea acțiune autonomă de ajutor propriu a băncilor din provincia ar pute da dezvoltării lor un puternic avânt și le-ar pute asigura în contra tuturor încercărilor de exploatare din partea băncilor mari.

Garanția principală pentru realizarea acestor avantagii, dar totodată și *condițiunea* lor indispensabilă este a se căuta în momentul, ca institutele provinciale interesate, de fapt să și fie și să rămână *factorii decizători* în conducerea instituțiunii proiectate, ca astfel întreaga ei activitate să urmărească consecuent, și nealterată de alte considerațiuni, exclusiv numai scopul de a servi interesele băncilor din provincia.

Sub acest punct de vedere vor avea să examineze și delibereze și băncile românesci chestiunea, dacă interesele lor pretind ori nu, să se asocieze la acțiunea pentru înființarea instituțiunii proiectate.

Banul este internațional, și tot astfel și afacerile și institutele de bani ca atari nu pot căde sub considerațiuni naționale. Organizațiunea noastră financiară în afacerile sale nici nu se abate dela această normă, și numai întru atât a luat caracter național, încât a fost creată și lucrează în scopul de a desvolta în deosebi forțele economice ale popoului nostru. Incolo în toate afacerile sale active și pasive susține legături cu o clientelă și românească și neromânească, fără a face ori-ce deosebire după naționalitate între singuraticii cu cari întră în afaceri.

Cu totul alta este însă ținuta publicului neromânesc din țeară, care — cel puțin în mare parte — caută să stabilească o esențială deosebire, ba o adevărată contrarietate, între băncile românesci și neromânesci. Doar scim prea bine, că nu trece aproape nici o

săptămână, fără ca băncile românesci să nu fie obiectul unor atacuri înverșunate în presă, în întruniri și chiar și în parlament, și fără ca să se ceară și pretindă măsuri excepționale în contra lor.

Și nu sunt rare casurile, în cari această ostilitate se va pute reduce la uneltiri de ale cercurilor financiare mai ales din provincia, cari în urma culanței și corectității băncilor noastre, au să sufere de concurența acestora.

Aceste sunt *fapte*, atât de bine cunoscute în cercurile căror ne adresăm, încât credem că nu mai este trebuință, a le dovedi cu cazuri concrete.

Fiind dată această situațiune, prin care băncile noastre, fără vina și voia lor, sunt puse cu totadinsul în contrarietate cu băncile neromânesci din provincia, — avem să ne punem întrebarea: dacă în cazul proiectatei Casse de păstrare, în care noi fără îndoială vom reprezenta numai o minoritate disparentă, avem ori nu toate garanțiile recerute, că cercurile conducătoare vor avé, și vor și pute păstra sub presiunea unei opiniuni publice ostile, în totdeauna pricepere și bunăvoință pentru interesele băncilor noastre, și vor și căuta să ocrotească aceste interese, neinfluențate de ori-ce alte considerațiuni?

Credem că am fi prea optimiști, dacă am voi să respundem afirmativ la această întrebare.

Și apoi să nu uităm, că ori-ce debitor, mai mult sau mai puțin este pus la discrețiunea creditorului seu, și astfel și institutele de bani, cari prin credite de reescompt sau de altă natură se angajează în măsură mai mare la un alt institut, se pun în relațiuni de dependență față cu acesta. În deosebi este adevărat aceasta pentru băncile noastre, ale căror cambii în realitate nu sunt ceea-ce ar avé să fie: creanțe cu scadență scurtă, ci pretensiuni realizabile numai după un termen mai îndepărtat, până când obligământul lor în comerțul de reescompt este legat fără excepțiune de scadențe scurte.

Pentru ilustrarea acestei esențiale deosebiri ne am pute provoca cu numele la unele bănci românesci, cari de dragul unui favor momentan s'au grăbit a profita de etalonul mai redus al institutelor străine, și s'au angajat la aceste cu credite de reescompt mai mari, dar de multe-ori, când lumea le era mai dragă, au fost provocate, în urma unor svonuri nebasate, a vre-unui atac publicistic grosolan ori chiar și fără ori-ce motiv, să-și reguleze scadențele cu numărare, și erau ex-

puse celor mai mari perplexități dacă nu ar fi avut întreg concursul „Albinei“.

Toate aceste momente, — după convingerea noastră momente de deosebită importanță, — ne fac să presupunem, că în cadrul proiectatei Casse de păstrare a institutelor de bani din provincia, băncile noastre, cel puțin deocamdată, nu ar găsi garanții pe deplin sigure și durabile pentru ocrotirea și respectarea necondiționată a intereselor lor, și din această cauză credem că au să-și impună față de apelul ce li-s'a adresat o rezervă binecumpenită și să prefere a-și căuta satisfacerea trebuințelor de credit în cadrul organizațiunii noastre speciale, iar față cu institutele de bani străine să-și susțină politica *mânei libere*.

Începerea plăților în numărare.

Precum se scie regularea valutei se va pute considera ca definitiv finalizată. atunci, când se vor fi început la banca de emisiune plățile în numărare; și deși legile create până acum cu privire la regularea valutei nu fixează termenul, când au să se înceapă plățile în numărare, cu toate acestea părerea generală este, că aceasta se va întâmpla, îndată ce va fi încetat cursul forțat al notelor de stat, va să dică în cursul anului 1903. În direcțiunea aceasta însă s'au ivit și alte păreri; astfel d. ex. Dr. Alex. Spitzmüller, consilier în ministerul de finanțe austriac, în scrierea sa „Die Oesterreichisch-Ungarische Währungsreform“, dicé, că termenul când se vor începe plățile în numărare nici acum nu se poate fixa exact, pentru-că operațiunea aceasta este supusă mai multor eventualități, despre cari nu se poate sci cu siguranță dacă vor urma în 1903 ori nu.

Iată părerile lui Spitzmüller, expuse în capitolul ultim al scrierii sale:

Prima recerință este, ca plățile în numărare să se înceapă numai atunci, când ele nu vor însemna numai încheierea formală a reformei valutare, ci vor pute promova sau cel puțin nu vor compromite adevăratul scop al acestei acțiuni. Spre a ne pute orienta încâtva asupra termenului când va fi oportun a se începe cu plățile în numărare, va trebui, înainte de toate, să cercetăm mai de aproape, ce deosebire este între situațiunea actuală și între situațiunea, ce se va crea după începerea plăților în numărare.

Astăzi banca pune la dispozițiune pentru plățile ce sunt a se face în străinătate devise și valute de aur (monete străine în aur), pe când pentru trebuințele circulațiunii interne lichidează după trebuință monete curente de aur. Vaza și influința, ce o are banca de emisiune în piața de aur și devise, și abilitatea, cu care predominează piața, sunt garanții, că pentru trebuințele exportului se va retrage dela bancă numai atâta aur, cât se recere pentru egalarea pasivelor permanente ale bilanțului de plată și pentru susținerea relațiunii de paritate. Din contră când crește nivoul de paritate la cursul cambiiilor, banca este în poziție a restabili echilibrul ofertei și cererei în piața deviselor prin aceea, că pune în circulațiune aur în cantitate mică; ba increderea ce o are piața de bani în forța

monetară a băncii și care formează una din elementele stabilității la cursul cambiilor, va împedea, ca schimbile străine să se scumpească într'un mod, care ar pute compromite regularea valutei. Pentru bancă în cazul acesta reducerea rezervei sale de aur, de sine înțeles, nu poate fi indiferentă, dar' în esență promovează stabilitatea valutei și interesele economice-naționale.

Altfel stau lucrurile când banca a început deja plățile în numărar și când fiecare bancnotă prezentată la casele ei trebuie răscumpărată cu aur. În cazul acesta, îndată ce cursul deviselor a trecut în străinătate peste punctul aurului, speculațiunea va usa imediat de dreptul de a schimba bancnotele în aur și va de-trage băncii aurul, pe care aceasta l-ar fi putut întrebuința pentru restabilirea nivelului normal la cursul deviselor. Scurgerea aurului se întrebuințează în cazul acesta, din punctul de vedere al reformei valutare, cel puțin în parte, pentru scopuri ilegite și depinde de durata și intensitatea aceleia, dacă scurgerea aurului se face în așa măsură încât să sdruncine încrederea pusă în valută sau face pentru permanență problematică susținerea relațiunii de paritate. Când înce-tează de a implini scurgerea aurului o misiune salutară din punct de vedere economic, ci din contră slăbește forțele valutare, între impregiurările noastre puțin consolidate nu se poate sci cu siguranță. Să nu se dică, că creanța, ce o câștigă speculațiunea în schimbul aurului exportat, echivalează aurul improductiv, pen-tru-că deși este posibil, ca între impregiurări favorabile creanțele acestea să aibă mai târziu în parte un efect negativ, ca toate acestea în general creanțele din chestiune, după natura lor, d'abia vor avé un efect salutar asupra bilanțului de plată. Dacă afară de aceasta, în urma cursului nefavorabil al cambiilor, ce-rerea de aur este mai mare, atunci aurul scos dela bancă speculațiunea îl poate da cu câștig aceluia, cari au a face plăți în străinătate. Astfel în multe casuri creanțele nouă, cari s'ar fi putut întrebuința pentru egalarea plăților internaționale, nu vor forma contravaloarea aurului exportat.

La tot cazul este de admis, că situațiunea nefa-vorabilă aci schițată va urma, după începerea plăti-rilor în numărar, numai în cas de devaluare extra-ordinară a bilanțului de plată; precum este admisibil și aceea, că dacă mersul reformei valutare ar fi permis înce-perea plăților în numărar încă între anii 1897—1901 când pasivele latente ale bilanțului de plată, în sumă de 150—400 mil. coroane, au fost paralizate de eveni-mente economice favorabile, atunci plățile în numărar s'ar fi putut susține fără nici o periclitare a acestei operațiuni. Dar între astfel de impregiurări începerea plăților în numărar n'ar fi însemnat dezvoltarea ac-țiunii de reformă a valutei, pentrucă încheierea re-formei noastre valutare devine favorabilă creditului nostru numai dacă termenul de încheiere al acestei ope-rațiuni coincide cu avântul activității noastre economice.

Și aci ajungem la altă argumentațiune, de care se folosesc cu predilecțiune aceia, cari perhoreschează ca încheierea regulării valutei să se aducă în oare-care connex cu bilanțul de plată. Conform acestei argumentațiuni influința nefavorabilă a bilanțului de plată pasiv se va validita și în cazul acela, când plă-țile în numărar se vor începe între impregiurări fa-vorabile, dar bilanțul de plată se deteriorează ulterior. Aceasta este adevărat; dar nu mai puțin adevărat este și aceea, că eventualitatea aceasta este împreună pentru valută cu desavantajii mult mai mici atunci, când ne-a succes a susține plățile în numărar timp

mai îndelungat fără nici o pedecă mai însemnată, ne-am bucurat de fructele aceluia. și am fortificat după posibilitate rezervele de aur; dacă din contră valuta se periclitează imediat după începerea plăților în numărar sau scurt timp după aceea, atunci impregiurarea aceasta poate da cu tot dreptul ansă la ne-dumeriri, că oare în timpuri critice fi-vom în stare a delătura pericolul ori nu? Este deci de dorit, ca plă-țile în numărar să se începă după posibilitate într'un timp când situațiunea este favorabilă și promite a fi durabilă, ca nu cumva puterea de rezistență a valutei noastre să fie pusă la probă prea grea îndată după începerea plăților în aur.

Resumând cele dișe, se poate constata, că pasi-vitatea moderată a bilanțului de plată nu formează pedecă pentru susținerea plăților în numărar, dar' trebuie necondiționat evitat, ca plățile în numărar să se începă într'un timp când bilanțul de plată este ne-favorabil. Prin urmare condițiunea este, ca plățile în numărar să se începă atunci, când nu este nici o temere, că bilanțul de plată va deveni mult mai ne-favorabil, decât a fost în cursul ultimilor cinci ani. Dacă se va oferi ori nu în anul 1903 privilegiul favo-rabil pentru începerea plăților în numărar nu se poate sci. Dar este de notat că etalonul actual, abnormal redus, este o constelație foarte favorabilă pentru încheierea re-formei valutare, cu atât mai mult, cu cât după unele presemne constelația aceasta promite a fi de durată. Dacă plățile în numărar se vor începe în timpul acesta, ne este favorabilă înainte de toate impregiurarea, că mijloacele băncii sunt exploatate numai în măsură neînsemnată; banca ar fi în stare să susțină un fond de aur suficient, fără să pretindă spre scopul acesta dela economia națională sacrificii pe terenul politice de discount. Afară de aceasta etalonul scăzut, ce dominează, ne ar scuti de scurgeri mai însemnate de aur în străinătate.

De cea mai mare importanță este în chestiunea aceasta formațiunea viitoare a bilanțului nostru co-mercial și, în legătură cu aceasta, noua regulare a le-găturilor noastre comerciale cu străinătatea și în spe-cial cu statele, la aurul cărora contăm în cas de lipsă (Germania, Franța și Anglia), mai cu seamă că între statele acestea sunt unele, cărora le datorăm mult. *Fără a fi deplin consciți, că comerțul nostru extern nu va fi expus la conturbări serioase, nu ne este permis a ne cugeta la încheierea reformei valutare.*

Am tractat aci mai pe larg despre nexul dintre începerea plăților în numărar și economia națională, fiind-că în mai multe părți și în special în publicistica maghiară predominează părerea, că încheierea reformei valutare este numai o chestiune de tehnică parla-mentară și nu stă în nici o legătură cu momente na-țional-economice. Părerea aceasta se bazează încâtva pe legile din 1899 referitoare la regularea valutei, în cari încetarea cursului forțat al notelor de stat se aduce în legătură cu începerea plăților în numărar.

Dispozițiunii în chestiune i-se atribue adecă în-semnătatea, că îndată-ce a încetat, cu 28 Faur 1903, cursul forțat al notelor de stat, guvernul trebuie să presinte legislativei proiectul de lege referitor la înce-perea plăților în numărar, fără a ține cont de situa-țiunea economică generală și în special de factorii, chemați a judeca succesul ori nesuccesul reformei valutare. Față de aceasta este de observat, că înce-perea plăților în numărar este o chestiune economică și politico-financiară de primul rang, care nu se poate rezolva prin simplă provocare la executarea dispozi-țiunilor relative ale legii.

Este de neînțeles, de ce să se renunțe chiar la rezolvarea acestei chestiuni, resp. la luarea dispozițiilor încă restante, la prevederea și perseverența observată până acum pe terenul regulării valutei, cu deosebire, că cu ocaziunea conversiunii ungare s'a făcut din parte competentă declarațiunea, că începerea plăților în numărar propriamente nu este decât o formalitate. Ar fi deci inexplicabil, ca formalitatea aceasta să se implinească într'un timp, când ar fi periclitat rezultatul material al întregii operațiuni.

O chestiune de importanță, care trebuie să premeurgă finalizării reformei valutare o formează *regularea relațiunii economice dintre cele două părți ale monarhiei*. De fapt nimeni nu se poate nici cugeta la începerea plăților în numărar, înainte de ce susținerea teritoriului vamal comun nu ar fi asigurat și pentru timpul preste 1907; căci divisarea teritoriului vamal, care însemnează totodată înlocuirea băncii de emisiune comună cu două bănci de emisiune independente, ar fi necondiționat în detrimentul operațiunii de regulare a valutei. Înainte de toate nu este imposibil, ca desmembrarea teritoriului vamal să producă în unul ori în ambele state o crasă a întregii producțiuni și ca consecuență a acestei crise o inflațiune de bancnote. Importanța unei astfel de inflațiuni de bancnote asupra valutei este mai presus de orice indoială. *Asemenea nu se poate retăce, că în cas de divisare a teritoriului vamal, mai cu seamă bilanțul de plată ungar se va prezenta foarte nefavorabil pentru începerea plăților în numărar.*

Dintre diferitele aparițiuni, ce s'au ivit în cursul reformei valutare mai este a se releva și acel fapt caracteristic, că în opoziție cu cei ce urgitează reforma, sunt și de aceia, cari cer tocmai contrarul și merg cu precauțiunea până'acolo, *incât trag la indoială necesitatea și utilitatea începerii plăților în numărar*. Părerea aceasta poate fi ușor combătută, făcându-se provocare la faptul, că începerea plăților în numărar este prescrisă cu siguranță peremptorie în legile referitoare la regularea valutei și considerată ca coroana acestei operațiuni. Asemenea n'ar avé nici un sens a renunța la încheierea unei reforme oare-care numai din cauză, că avantajele așteptate dela aceea s'au implinit în parte deja sub decursul realizării reformei. Din contră succesele realizate până' acum în această acțiune financiară trebuie să servească drept indemn pentru încheierea completă a acestei operațiuni. Aceste motive formale însă puțin ar altera pe aceia, cari lucrul principal îl consideră deja de încheiat și cari cred că decretarea plătirilor în numărar este numai o decoratiune de prisos ori chiar păgubitoare. Credința că reforma valutară este încheiată, este combătută prin fapte evidente. În prima linie este întrebare, dacă aurul pus în circulațiune în urma reformei valutare, va pute asigura stabilitatea la cursul cambiilor, chiar și în cazul acela, când nu va exista o garanție legală, că piața va fi alimentată continuu cu aurul necesar. Dar admitând că aurul aflator în deposit la bancă și pus în circulațiune după buna chibzuială a băncii, va fi în permanență capabil de funcțiunea de sus, vom ajunge chiar și în cazul acesta la concludsiunea, că pasivitatea față de incurgerea aurului ori împedecarea aceleia, ar fi o situație, care nici decât nu s'ar pute uní cu susținerea valutei de aur.

Ar fi o greșală, a privi situațiunea aceasta ca o construcțiune teoretică, căci dacă banca scie, că începerea plăților în numărar nu se va decreta nici când, ori nu în timp apropiat, atunci între anumite limite va împedeca incurgerea aurului — care pre-

cum s'a vădut în timpul mai recent — nu-i aduce folos. Dar am merge prea departe, dacă am presupune, că aurul băncii, in sine, este suficient pentru susținerea stabilității la cursul cambiilor. Ađi este suficient, fiind-că străinătatea are încredere că vom finalisa reforma valutară, dar situațiunea de astăzi, care consistă în transmiterea facultativă a aurului și deviselor din partea băncii, nu va fi suficientă pentru a susține încrederea față de bancă, că aceea este de ajuns pregătită la susținerea stabilității valutei. Situațiunea actuală adecă se poate schimba de atâtea ori, de câte ori simte banca necesitatea ei. Față de străinătate plățile în aur sunt unicul mijloc, de a împedeca fluctuațiunile la cursul cambiilor, în cas de complicațiuni serioase ale pieței internaționale de bani.

Din expunerile acestea urmează, că începerea plăților în numărar, ca scopul principal al regulării valutei, nu trebuie percută din vedere, resp. până când nu s'au decretat plățile în numărar reforma nu se poate considera ca finalizată. În stadiul finalizării însă precauțiunea va fi tot atât de puțin păgubitoare, precăt de puțin păgubitoare a fost în stadiile precedente ale realizării.

Începerea plăților în numărar ne oferă afară de acestea *incontestabil și avantajii economice speciale*; înainte de toate obligațiunile noastre de stat se transformă în rente de aur, ridicându-se valoarea lor; apoi se transformă cambiile noastre în străinătate în cambii de aur, poteuând în comerțul internațional cererea după aceste importante mijloace de plată. Prin urmare decretarea plăților în aur — făcută la timp oportun — va potența creditul nostru, vaza noastră economică în comerțul internațional, ceea-ce va fi de folos și pentru legăturile noastre comerciale cu străinătatea. Decretarea plăților în numărar, între actualele noastre impregiurări, reclamă deopotrivă precauțiune, curagiu și rezoluțiune.

Considerând mersul de până aci al reformei valutare se poate dice, fără a fi prea optimiști, că finalizarea operei se va înșira în mod demn la înaugurarea și continuarea ei. *

Societățile anonime.

Desvoltarea noastră național-economică, începută înainte cu 30 de ani și continuată în cursul timpului cu succes, ne dovedesce astăzi că sistemul societăților anonime (pe acțiuni) pentru poporul nostru și trebuințele sale a fost și va fi încă mult timp forma cea mai potrivită la înființarea băncilor noastre de credit și de economii. Credem a servi intereselor băncilor noastre ca societăți pe acțiuni, dacă vom cita în cele ce urmează câte-va păreri ale marelui economist Roscher asupra societăților pe acțiuni și a avantajilor lor. Iată ce scrie Roscher asupra acestor societăți colective.

„Societatea pe acții este o tovărășie de capital, care nu leagă aproape de loc personalitatea membrilor ei de întreprindere, într'atât încât acționarii garantează numai cu misa lor, iar acțiunile se pot vinde ușor chiar și când se liberează la nume.

Pe acest moment se bazează marile avantagii ale acestui sistem de întreprinderi. Societatea pe acțiuni își poate întări mai ușor și mai mult capitalul său decât ori care alta.

Calea cea mai normală ce o folosesc întreprinderi private și colective spre a'și mări fondurile, adaugând economiile lor din venituri la capitalul inițial, este

exclusă pentru societatea pe acțiuni din cauza schimbării repede a acționarilor, deoarece-ce ori ce economie făcută în contul dividendei face o presiune asupra cursului acțiunilor.¹⁾

Din contră o societate pe acțiuni înfloritoare poate să-și înmulțească subit capitalul prin două mijloace: prin emisiune de acțiuni noi și prin împrumuturi cu prioritate. Pentru folosul particular al acționarilor de regulă este de preferit înmulțirea capitalului prin împrumuturi cu prioritate. O folosire dibace și norocoasă a noului capital, va da afară de interesele care trebuie plătite creditorilor, încă și un profit de întreprindere și acest din urmă revine singur numai acționarilor. Din contră la o emisiune de acțiuni noi, acționarii vechi vor trebui să împartă nu numai profitul cel nou din întreprindere, ci și venitele vechi cu noii acționari.²⁾ De aceea spre a atenua acest dezavantaj pentru vechii acționari, la emisiuni de acțiuni noi, acționarilor vechi li-se oferă un drept de preferință la subscripțiune, sau apoi acțiunile noi se emit cu un curs mai urcat.

Plasarea capitalului în formă de acțiuni este foarte atrăgătoare pentru capitaliști, de oare-ce oferă posibilitatea unui câștig nelimitat, combinat cu un risc mărginit și lipsit de ori-ce molestare personală. Mai departe acțiunea admite intrarea ca membru ori-și-cui și posibilitatea de repășire ori-când prin vânzarea acțiunii.

Garanția limitată a acției la prima privire s'ar păre un mare defect, efectul limitării însă se contrabalansează prin faptul, că garanția nelimitată devine prea ușor ilusorie, de oare-ce intimidează pe membrii precauți și solvenți.³⁾

După praxa scoțiană membrii societăților cu garanție nelimitată garantează numai cu sumele subscrise de ei, iar directorii sunt responsabili pentru toate datoriile ce le-au contras pentru societate. Dar și împrumuturile contrase, mai ales acelea cari nu se pot denunța din partea creditorilor, sunt pentru o societate pe acțiuni înfloritoare mai ușoare decât pentru ori ce alt sistem, chiar și din cauza publicității necesare. Chiar dacă ar muri toți acționarii singuratici, sau ar serăci, societatea nu trebuie să sufere din cauza aceasta. Din aceleași motive societatea pe acțiuni posedă indeosebi o mare capabilitate de a lua în serviciul său puteri de muncă excelente ca directori, etc. La o societate pe acțiuni se va angaja mult mai bucuros un talent mare însă lipsit de capital, de cât la o întreprindere privată⁴⁾.

Aceste păreri expuse de celebrul economist se potrivesc și la starea noastră specială, dacă ne gândim că băncilor noastre este a se mulțumi existența atâtor familii române, susținute prin serviciul angajaților băncilor românești, cari emancipați de spriginul statului servesc interese binepricepute românești. Și credem că tot în sensul ideilor lui Roscher cu ajutorul principiilor sistemului societăților pe acțiuni la cas de nevoie s'ar pute salva existența mai departe a cutărei sau cutărei instituțiuni culturale române per-

¹⁾ Aci autorul are în vedere societățile mari, ale căror acții sunt obiect de speculațiune la bursă și deci pentru referințele noastre concludiunea făcută nu se potrivește, deoarece acțiunile românești cu dividende modeste nu au caracterul speculativ al întreprinderilor din occident și urmăresc o politică sănătoasă de consolidare prin înmulțirea fondurilor de rezervă.

²⁾ Conferă articolul din Nr. 3 al „R. E.” Înmulțirea capitalului de operațiune al băncilor.

³⁾ Această aserțiune o dovedește pe deplin și praxa noastră, că asociațiunile cu garanție solidară nu găsesc teren de încurajare și dezvoltare decât în prea sporadice cazuri.

clitată de a ajunge în mâinile statului, prin transformarea ei în societate pe acțiuni.

În această direcție avem chiar un exemplu la concetățenii noștri sași, cari pentru a salva o instituțiune mare a lor, cari fuseseră fondată înainte cu 60 de ani cu o sumă de tot modestă însă ajunse a deveni o resursă nesecată pentru susținerea așezămintelor lor culturale, ca să nu ajungă în pericol de a căde sub influența statului, conducătorii acelei instituțiuni au acomodat o forme moderne dându-i statute nouă ca pentru o societate pe acțiuni. E. B.

AFACERI FINANCIARE.

Datoria flotantă de stat. La finea lui Noiembrie a. tr. s'au mai aflat în circulațiune: în note de stat à fl. 5.— fl. 2.738,825 = K 5.477,650.—; în note de stat à fl. 50.— fl. 549,600 = K 1.099,200.— în total K 3.288,425 = K 6.576,850, care sumă este a se rescumpăra pe speșele comune ale ambelor guverne. Pană la finea lui Ianuarie 1900 s'au amortisat din totalul datoriei flotante de stat în sumă de K 624 mil. în note à fl. 1.— fl. 5.— și fl. 50.— în total fl. 200.000,000 = K 400.000,000.—, iar din restul de K 224 mil. s'au mai răscumpărat și nimicim până la finea lui Noiembrie 1902 în note à fl. 5 K 215.754.650 și în note à fl. 50.— K 1.668.500.— în total K 217.423,150. În circulațiune au mai rămas K. 6.576,850.—.

În asignațiuni ipotecare parțiale se mai află în circulațiune K 91.941,100.—.

*

Începerea plăților în numărar. Precum se anunță din Viena, cele două guverne au hotărât a prezenta parlamentelor pe la începutul lui Martie a. c. proiectele de lege pentru începerea plăților în numărar. Cu finea lui Faur a. c. încetează cursul forțat al tuturor notelor de stat aflătoare încă în circulațiune. De terminul acesta este legată, conform pactului dela 1899, dispozițiunea că pentru decretarea plăților în numărar este a se exopera invoirea ambelor parlamente.

Proiectele de lege, ce se vor prezenta ambelor guverne, vor conține dispozițiunile referitoare la regularea definitivă a circulațiunii bancnotelor și monetelor. Conform statutelor Băncii Austro-Ungare cu începerea plăților în numărar, bancnota de *cinciđeci coroane* va forma standard-ul austro-ungar și cea mai mică notă divizionară.

Bancnotele à K 20.—, a căroră sumă maximală au hotărât-o ambele guverne, este îndreptățită a emite Banca austro-ungară numai în intervalul până la și înainte de începerea plăților în numărar. Față de bancnotele à K 10.— guvernele și-au rezervat dreptul de a pute pretinde dela Bancă ori-când retragerea lor din circulațiune. Probabil însă că *bancnotele à K 20.— și K 10.— se vor lăsa în circulațiune chiar și după decretarea plăților în numărar*. Asemenea este probabil, că proiectele de lege referitoare la începerea plăților în numărar *nu vor fixa o di anumită*, dela care Banca va fi obligată a-și răscumpăra notele cu aur, ci guvernele vor cere dela parlamente autorizarea de a pute fixa diua aceasta ulterior *pe calea ordonanțelor*.

*

Conversiunea datoriei comune de stat. Se dă ca sigură scirea că renta unitară de stat de 4.2% (5% minus 16% dare) se va converti încă în cursul anului curent la 4%, ceea-ce se poate vedea și

de acolo, că în ultimele zile cursul acestor rente a scăzut la cursul rentei de coroane de 4%.

Din renta unitară de 4.2% se află în circulațiune 5 miliarde coroane și prin conversiunea acestei datorii resp. reducerea intereselor cu 0.2% statul va economisa câte 10 milioane coroane anual. Conform unei evaluări demne de credință din cele 5 miliarde cor. circulează în țară circa 4 miliarde coroane, deci veniturile rentierilor indigeni se va reduce anual cu 8 mil. coroane în favorul statului.

Se speră, că cu toată mărimea valorilor în circulațiune, operațiunea proiectată se va pute efectua fără greutate. Sunt luate în discuțiune trei metode de conversiune: 1. Metodul anglo-franceso-olandez, conform căruia tăcerea detentorilor la apelul de subscripțiune se consideră ca aderare; 2. același metod, însoțit de asigurarea, că renta convertită, într'un anumit interval, d. ex. de 10 ani, nu va fi convertită la un procent mai redus și 3. detentorii rentelor să fie provocați a se declara într'un termen scurt asupra conversiunii; în cazul acesta li s'ar pute oferi rentierilor tot o rentă de 4%, care un timp anumit ar rămâne neanunțabilă sau ar fi, ca și renta actuală, ori când convertibilă.

Probabil va fi adoptat metodul anglo-franceso-olandez modificat, ca unul care este mai practic și mai simplu.

REVISTA FINANCIARA.

Situațiunea.

Sibiu, 22 Ianuarie 1903.

Intre împrejurările actuale economice, cea mai potrivită plasare pentru capitalul disponibil o oferă piața de efecte și precum se anunță din Berlin și Paris, băncile private desvoaltă în timpul din urmă mare activitate în negoțul de efecte.

Piața internă e foarte liniștită, discontul privat scăzut până la 2 $\frac{1}{4}$ % se pare că va rămâne pe acest nivel timp mai îndelungat, pentru că interesul propriu al băncilor pretinde, să nu reducă mai tare venitul din interese coborând și mai jos etalonul.

Mulți credeau în săptămână precedentă, că banca austro-ungară va scădea etalonul oficios, dar în ședința din săptămâna aceasta, nici nu s'a atins chestiunea etalonului. Atențiunea publică e ocupată acum cu pregetirile, ce se fac pentru conversiunea datoriei comune de stat. Austria convertesce partea sa din această datorie și e sigur, că această transacțiune va avea acelaș succes ca și odinioară conversiunea ungară. În întreagă această afacere numărariul va avea puțin rol, căci proprietarii vor schimba simplu titlul de 4 $\frac{1}{2}$ % cu alții de 4%. Un efect al conversiunii va fi și acela, că va rămâne stabil un discont mai redus.

Portfelul băncii austro-ungare a scăzut în săptămâna ultimă cu 56.5 milioane, lombardul cu 10 milioane coroane și circulațiunea de bilete cu 58 milioane coroane; iar rezerva de bilete scutite de contribuțiune a crescut cu 62 milioane coroane.

SOCIETĂȚI FINANCIARE ȘI COMERCIALE.

„Albina“ și *pressa maghiară*. Diarul „Független Magyarorszag“ din B-pesta a publicat în Nr. seu din 15 Ian. a. c. o notiță sensatională despre căderea soc. comerc. „Concordia“, susținând că „Albina“, care și de altmintelega ar fi suferit în anul trecut pierderi

simțitoare, ar fi adusă în mari perplexități prin lichidarea „Concordiei“, și că din această cauză se vor face în curând schimbări chiar și în conducerea „Albinei“.

La această nouă minciună a presei maghiare, a cărei intențiuni ne sunt pe deplin cunoscute, directorul executiv al „Albinei“ a trimis revistei „Magy. Pénzügy“ un răspuns pe cât de obiectiv, pe atât de temeinic, în care ține, că dacă ar fi vorba numai de lichidarea „Concordiei“, nici nu ar reflecta la noul atac al ziarului „Függ. M.“, dar de oare-ce acesta se folosește și de acest incident, spre a suspiționa și descredita „Albina“, se vede îndemnat a face următoarele constatări.

Soc. comerc. „Concordia“ s'a înființat la 1896 cu un capital de acțiuni de K 200.000 și cu scopul ca să sprijinească și înainteze comerțul comunelor rurale din jurul Sibiiului și din alte părți și ca preste tot să desvoalte spiritul comercial în popor. (Stat. § 1.) Acest scop patriotic numai cu rea credință poate fi denaturat — cum o face „Függ. Mg“ — în acel înțeles, că s'ar urmări nimicirea comercianților maghiari, pentru că în Sibiu nici nu există comercianți maghiari, căror „Concordia“ le-ar fi putut face concurență.

E adevărat că „Concordia“ dela 1899 incoace a lucrat cu pierderi, cari după ultimul bilanț se urcă în total la 102.000 K, și că societatea cu privire la dispozițiunile §-lui 187 din L. com. a preferat a decreta lichidarea, decât a reduce capitalul social și a continua activitatea sa între stări atât de grave ca cele de astăzi.

În urma acestei hotărâri acționarii „Concordiei“, și între acestia și „Albina“, la tot cazul vor suferi daune, dar creditorii societății nu vor avea nici cea mai mică pagubă, de oare-ce activele ei și restul capitalului social întrec cu mult suma pasivelor.

Ce privesc afirmațiunile, că „Albina“ ar fi suferit în anul trecut și alte pagube mari, că lichidarea „Concordiei“ a adus-o în mare perplexitate și că se va face o schimbare chiar și în conducerea ei, — toate aceste nu pot fi decât *dorințe*, dar nu au nici o basă reală, pentru-că de fapt de când există „Albina“ n'a încheiat nici un an cu bilanț mai favorabil decât cel din anul trecut, iar acțiunile dela „Concordia“ sunt amortisate încă din 1901. Ce privesc în fine pe directorul ei executiv, acesta chiar în vederea pisei și rătăcii ce se manifestă din multe părți față cu „Albina“, își ține de datorință a rămâne la locul seu cât timp facultățile sale spirituale și corporale îi vor permite să provadă agendele împreunate cu postul seu atât de expus, căruia i-a dedicat cea mai mare parte a activității sale din trecut.

În fine D. Cosma dă expresiune speranței sale — după părerea noastră prea sanguinică, — că „Függ. Mg“ și celelalte foi magh. cari au reprodus scrierile acestui diar, vor lua act de declarațiunile sale. —

Noi credem că suspiționările și calumniările ce se publică cu vedită dar consecuentă reacredință în foile maghiare, nu vor înceta până când nu vom reaga cu măsuri cât se poate mai drastice. „Auf einen groben Klotz gehört ein grober Keil“!

„Săcana“ *asociațiune de păstrare și anticipațiune în Sacul*. Institutul acesta, despre existența căruia puțin din cetitorii nostri vor fi avut până acum cunoștință, își publică bilanțul anului I de gestiune, încheiat la 31 Decembrie 1902, cu un profit net de K 902 86. Bilanțul conține la Active: Cassa cu K 849 70 și Escompt cu K 29,301.—; apoi Mobiliar și Interese de reescompt anticipate cu K 710 36. Totalul activelor se cifrează cu K 30,861 06. La Pasive aflăm: Capital social cu

K 7741.—; Depozite spre fructificare K 5875·84; Fond de rezervă și de binefaceri K 253·80; Reescompt K 15,626.—; Interese trans. anticipate cu K 396·56 și Profit net K 902·86. Profitul brut se urcă la K 2516·52.

Adunarea generală este convocată pe 29 Ianuarie 1903, când între altele vor fi a se alege și 5 membri ordinari și 2 suplenți în comitetul de supraveghiere.

Asociațiunea se compune din 303 membri cu 626 cote. Director executiv este dl *Aurel Spătariu*, iar contabil dl *Vasile Țeranu*. Direcțiunea se compune din următorii domni: *Daicovici Damaschin*, *Draghina Trandafir*, *Lăpăduș Eftimie*, *Locneanțu Dimitrie*, *Loța Ioan* și *Trandafir Nestor*, iar comitetul de supraveghiere din domnii: *Ișfan Ioan*, *Lipovanu George*, *Roșu Moise*, *Szoboszlai Alexandru* și *Țeranu Vichente*.

*

Centrala băncilor populare române în Bucovina. Germanii din Bucovina pentru a asigura existența și prosperitatea însoțirilor populare și-au creat deja o centrală pentru aceste însoțiri și au pus-o în legătură organică cu *Reuniunea generală din Viena*.

Fiindcă statutele centralei germane dispun, ca numai însoțiri germane să poată fi părtașe, iar de altă parte fiindcă și Românii din Bucovina sprează mântuirea numai dela organizarea economică pe basă națională, lucru natural că ei stăruie cu tot inadinsul pentru crearea unei centrale românești cu totul independentă de instituțiuni neomănești.

În acest scop se crede a se găsi un institut financiar, care să dea centralei sprijinul necesar, s. e. Institutul fonciar din Cernăuț sau „*Albina*“ din Sibiu. „*Deșteptarea*“ din Cernăuți scrie: „Și unul și altul din aceste două institute poate pune centralei românești cu ușurință la dispoziție creditele necesare de 200,000 până 300,000 fl., . . . condiția principală însă pentru alimentarea și prosperarea însoțirilor este centrala. Se fac deja preparări pentru crearea ei. . . .“ +

*

Societatea pe acții pentru loteria de clasă r. u., a realizat în anul 1902, conform bilanțului dela 31 Decembrie a tr. cu un capital social de K 3.600,000.— un profit net de K 673.115·96. Bilanțul arată următoarele *Active*: Cassa K 19,132·85. Cauțiuni în efecte: la erariul r. u. K 2.685.966·67. Edificiul societății K 1.508.536·30. Depozite la instit. de bani K 2.038.961·58. Debitori 7313·84. Poziții transitorii K 76 929 03. Inventar K 47.722·57. Totalul activelor K 6 384 562·84. *Passive*: Capital social K 3.600.000.—. Fond de rezervă K 600.000.—. Fond special de rezervă K 699,573·62, în total rezerve K 1.299.573·62 Dividende neridicate K 11,328.—. Creditori K 23,812·64, 5% interese dela capitalul social K 180.000.—. Fondului de rezervă K 150.000.—. Fundatorilor K 279.207·89 și Fondului special de rezervă K 167.524·73. Profit net K 673,115·96.

Conform propunerii direcțiunii acționarii vor primi K 669.600.— adică o dividendă de K 93.— de acție, iar restul de K 3515·96 se va repurta în contul anului 1903.

*
○

Trageri la sorți.

Losuri Krakau.

La 2 Ian. 1903 s'au tras următoarele câștiguri principale:

Nr.	K	Nr.	K	Nr.	K	Nr.	K
3635	1200	28996	6000	32133	1200	39351	1200
15555	1200	31603	1200	33581	50000		

Losuri sârbesci (Tabac) à 10 Fr. d. a. 1888.

(Tragerea 43 din 15 Ianuarie 1903).

A. Tragerea de premii:

Seria Nr.	Fre.	Seria Nr.	Fre.	Seria Nr.	Fre.	Seria Nr.	Fre.
77 26	50	4175 74	50	6856 18	50	9147 53	100
2619 98	50	4216 4	100	6979 18	100	9160 17	100
3572 61	100	5435 52	50	7056 62	56	9221 71	100
3703 39	100000	5618 69	500	7604 16	500	9251 18	50
3749 1	100	6312 42	100	7735 58	50	9366 6	50
4056 67	50	6679 40	100	7804 34	50	9754 64	50
4079 20	50	6804 36	50	8190 8	50	9955 93	100

Rambursarea ab 15 Febr. 1903. Losul se restituie (fără cuponul de premii) și participă la ulterioarele trageri de amort.

B. Tragerea de amortisare. Au eșit seriile: 131 427 621 991 1161 1293 1452 1514 1635 1767 2917 8366 8826 9153 9789.

Celelalte losuri din aceste serii se rescumpără ab 15 Febr. 1903 cu câte 13 franci. Cuponul de premii se restituie și participă la următoarele trageri de premii.

Losuri sârbesci (cu 2%) de 100 Fr. d. a. 1881.

(Tragerea 95 din 15 Ian. 1903).

Au eșit la sorți următoarele serii: 197 250 296 491 834 1091 1174 1221 1540 1628 1843 1954 2070 2109 2395 2452 2966 3094 3281 3385 3541 3844 4199 4273 4879 4996 5191 5297 5298 5337 5365 5634 5690 5776 5856 6072 dintre cari cu câștiguri mai mari:

Seria Nr.	Fre.	Seria Nr.	Fre.	Seria Nr.	Fre.
296 4	1000	1954 12	500	5298 9	80000
296 6	1000	2109 25	4500	5690 12	8000
1091 1	275	4996 35	500	5690 40	500
1843 47	275				

Celelalte losuri din seriile sortate câștigă câte 100 franci. Rambursarea ab 15 Febr. 1903.

Losuri Salm-Reifferscheid.

(Tragerea 101 din 15 Ian. 1903).

Au fost sortate cu câștiguri mai mari următoarele losuri:

Nr.	K	Nr.	K	Nr.	K	Nr.	K
1503	252	22554	252	57891	420	80407	8400
3626	210	26110	210	60783	210	90575	420
8034	210	28623	84000	63240	210	92938	252
14084	252	29197	252	71355	420	93288	4200
15611	210	34215	252	71822	210	97898	252
17315	252	38034	840	74451	210	99053	210
19500	210	45934	210	78098	210	99666	210
20745	420	51731	840				

Alte 1150 losuri au câștigat câte K 126.—.

Losuri Salzburg.

(Tragerea din 5—10 Ian. 1903).

Au fost sortate au câștiguri mai mari următoarele losuri:

Nr.	K	Nr.	K	Nr.	K	Nr.	K
12059	4000	50464	1000	53853	200	67809	200
24146	2000	50788	1000	66833	40000	76138	200

Alte 7265 losuri cu câștigat câte K 60.—.

Losuri Innsbruck.

(Tragerea 48 din 3 Ian. 1903).

Au fost sortate cu câștiguri mai mari următoarele losuri:

Nr.	K	Nr.	K	Nr.	K	Nr.	K
15453	800	25154	360	29365	30000	41582	1200
22390	4000	27165	100				

Alte 3874 losuri au câștigat câte K 60.—.

